

Barbana, Golašova, Dminića, Jurićeva Kala, Peteha i Sankovića) i 3. **rubnu podskupinu** u kojoj interferiraju jezične osobitosti prethodnih dviju (mjesni govori Oriha, Puntere i Sutivanca).

Neupitna je vrijednost i značaj znanstvenoga istraživanja kojime je Lina Pliško najprije terenski istražila, a zatim primjenom suvremenih dijalektoloških kriterija opisala i klasificirala barbanske mjesne govore prema jezičnim osobitostima na fonološkoj i morfološkoj razini. Pritom je u punoj mjeri potvrdila definiciju Ive Lukežić prema kojoj je dijalektologija lingvistička disciplina koja se "u neodvojivoj vezi s poviješću jezika, bavi istraživanjem, opisivanjem, tumačenjem, klasificiranjem i rangiranjem jezičnih

razlikovnosti među apstraktnim i konkretnim podsustavima istoga jezika. Ona je jezikoslovna grana koja podjednako korespondira s jezičnim ishodištem i s njegovim kontinuantama, s dijakronijskom okomicom i sa sinkronijskom horizontalom." Prva je knjiga Line Pliško *Govor Barbanštine* veliki prilog opisu još neopisanoga jugozapadnoga istarskoga štakavsko-čakavskoga dijalekta i dragocjeni prinos hrvatskoj dijalektologiji (a budući da će se njome, vjerojatno, koristiti mnogi - od znanstvenika, preko studenata do znatiželjnika - zaslužila je i primjereniji uvez).

Sanja Holjevac

## OŽIVLJAVANJE POVIJESNOGA, DIJAKRONIJSKOGA JEZIKOSLOVLJA I ANALIZA NARJEČJA

### NAREČJA A NARODNY JAZYK

Zbornik radova s međunarodne znanstvene konferencije u  
Budmericama 1997., Vydavatel'stvo slovenskej akademie vied,  
Bratislava 1999.

Narodni se jezik, kao ukupnost organskih idioma podređenih istomu dijasistemu s rangom jezika (u Rusiji dijalektni jezik), oduvijek na isti način stratificira. Raslojava se na narječja (u hrvatskome jeziku na tri) koja su (kao skup tradicionalnih teritorijalnih dijalekata) najstarija (u prošlosti i najraširenija) jezična forma. Stoga im i

pripada svojevrsni povijesni (jezični) prioritet. U referatima otisnutim u ovom zborniku, 39-ero jezikoslovaca, dijalektologa iz Slovačke, Mađarske, Poljske, Rusije, Ukrajine, Hrvatske i Slovenije, prikazalo je dijakronijsko i sinkronijsko stanje u narječjima pojedinih zemalja te preko dijalokoloških istraživanja ocijenilo, time i

oživjelo, historijsko-komparativno jezikoslovlje.

Usto, prikazani su i međujezični kontakti u različitim međuetničkim i ekonomskim društvenim odnosima.

Podrobno razrađene teme razvrstane su u pet cjelina: *Nastanak, razvoj i sadašnje stanje slovačkih narječja, Povijest istraživanja slovačkih narječja, Geografska i socijalna narječja, Arealna i leksikografska analiza narječja, Narječja i književni jezik.*

U uvodnome referatu *Etnički i jezični areali*, slovački dijalektolog Milan Majtan uspostavlja međuodnos etnika i jezika. Pojam "etnički", naime, shvaća široko, počev od negdašnje feudalne, kulturne i vjerske razdvojenosti stanovnika što se, uz mnoga veća ili manja migracijska kretanja odrazilo na formiranje jezičnih areala, narječnih cjelina te pojedinih narječnih pojava. Među primjerima izdvaja utjecaj bugarskoga jezika na gramatičkome planu makedonskoga jezika.

Majtan potvrđuje jedan od dijelektnih fenomena kako se areali određenih jezičnih pojava, na svim jezičnim razinama, ne poklapaju ni s etničkim, ni s jezičnim, ni s narječnim granicama.

Pitanja vezana za dijakronijsko i sinkronijsko stanje u hrvatskim narječjima te za odnose hrvatskih narječja i hrvatskoga književnoga jezika aktualizirali su i raspravili u posljednjim dvama dijelovima zbornika hrvatski dijalektolozi Mijo Lončarić i Josip Lisac.

U referatu *Osobitosti hrvatskih dijalekatnih idioma*, Josip Lisac daje pregled razvoja hrvatskih organskih

idioma i njihov teritorijalni razmještaj. Pritomu izdvaja značajke različitosti triju hrvatskih narječja od ostalih slavenskih idioma u središnjem južnoslavenskom dijasistemu dijalekata. Ističe čuvanje akuta i neke druge akcenatske posebnosti u čakavskome i kajkavskome narječju a daje dijakronijsku i sinkronijsku usporedbu dijalekatnoga razmještaja u BiH. Ono je na kraju srednjega vijeka bilo na sjeverozapadu ikavskočakavsko, na sjeveroistoku ijekavskočakavsko, na jugozapadu ikavskoštakavsko i na jugoistoku ijekavskoštakavsko. U svim tim zonama, ističe Lisac, Hrvati i Bošnjaci uglavnom govore autohtonim, ujedno istim dijalektom; idiom Srba samo je na jugoistoku (ijekavska štakavština) autohton, a drugdje je migracijski (iznimkom bi moglo biti područje oko planine Trebave u srednjoj Bosni gdje Srbi govore ili su govorili prije rata autohtonim ijekavskim štakavskim dijalektom). Usto, Hrvati i Bošnjaci u trima zonama (sjeverozapad, sjeveroistok, jugozapad) istoga su podrijetla, a Srbi drukčijega; na jugoistoku Bošnjaci mogu biti zajedničkoga podrijetla i s Hrvatima i sa Srbima, a moguće je i to, zaključuje Lisac, da su svi istoga podrijetla.

U radu *Hrvatska narječja i hrvatski književni jezik*, Mijo Lončarić razrađuje odnose hrvatskih narječja i hrvatskoga književnoga jezika s obzirom na europski kontekst književnoga razvoja, povijesna zbivanja te na regionalne kulturološke utjecaje i međusobne dodire hrvatske dijalekatne jezične i književne djelatnosti. Lončarić ističe tronarječnost književnoga jezika koja se u njemu

zadržala sve do 1918. godine, do stvaranja Jugoslavije u kojoj se namjernom unifikacijom napuštaju posebnosti hrvatskoga književnoga jezika, to jest osobine kojima se on razlikuje od srpskoga, i leksik neštoškavskoga podrijetla, u administrativnoj i političkoj terminologiji. Tradicionalnim jezičnim purizmom te su se posebnosti uspjele očuvati, a samostalnost se hrvatskoga jezika potvrdila.

O uzusu i govorenom jeziku današnjega hrvatskoga standardnoga jezika Lončarić navodi kako nije potpuno jedinstven odnosno razlikuje četiri glavne teritorijalne varijante književnoga jezika: slavonsku, dalmatinsku, riječko-istarsku i zagrebačko-kajkavsku, među kojima je zagrebačka podvarijanta središnja u cjelokupnu hrvatskome književnome jeziku.

Mjesto dijalekta u suvremenoj hrvatskoj književnosti Lončarić ocjenjuje istim statusom koji imaju različiti stilovi

književnoga jezika te ističe kako djela na dijalektu nisu ravnopravno vrednovana, osim onih na štokavštini, s djelima na književnome jeziku. Tomu je tako i iz razloga što mnogi ne dijele dijalektalnu štokavštinu od standarda hrvatskoga jezika.

U zbornik su uvršteni i referati Jane Skladane, o narječnoj pozadini pretknjiževnih jezičnih formi, Barbare Falinske, o slovačkim nazivima životinja označenima na mapama OLA, Štefana Liptaka, o slovačkim narječjima na Zakarpatskoj Ukrajini, i drugih uglednih dijalektologa.

U svojim su radovima mnogi autori zbornika istaknuli važnost dijalekta i odnosa prema narječju jer se standardni jezik i prema izboru svoje dijalektalne osnove smatra autonomnim. "Od narječja je nastao narod" ističe Ivor Ripka u predgovoru ovoga zbornika i referatu *Dijalektika dijalektologije*.

*Irena Drpić*